

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
АСОЦІАЦІЯ ПРИВАТНИХ ВИКОНАВЦІВ УКРАЇНИ
ЕКСПЕРТНА (НАУКОВО-КОНСУЛЬТАТИВНА) РАДА
ПРОЄКТ ЄС «ПРАВО-JUSTICE»

**ЦИВІЛЬНИЙ
ТА ВИКОНАВЧИЙ ПРОЦЕС:
МІЖГАЛУЗЕВІ ЗВ'ЯЗКИ**
**Особливості розгляду судами
певних категорій справ
та виконання судових рішень**

Монографія

*За загальною редакцією
Фурси С.Я., Русецької О.О., Хорватової О.О.*

Київ • Алерта • 2024

Рецензенти:

Мальський М.М. – доктор юридичних наук, професор Варшавського університету, адвокат, партнер АО «Коханські та партнери», Почесний консул Австрії у Львові;

Щербанюк О.В. – докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Явор О.А. – докторка юридичних наук, професорка, професорка кафедри цивільного права № 2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Усі наукові доробки подано у авторській редакції.

Ц58 Цивільний та виконавчий процес: міжгалузеві зв'язки. Особливості розгляду судами певних категорій справ та виконання судових рішень. Монографія. / за заг. ред. Фурси С.Я., Русецької О.О., Хорватової О.О. Київ: Алерта, 2024. 926 с.

ISBN 978-617-566-832-0

Ця наукова праця присвячена дослідженню міжгалузевих зв'язків цивільного та виконавчого процесу через аналіз особливостей розгляду судом певних категорій цивільних справ, які впливають із трудових, цивільних (зобов'язальних), кредитних, земельних, спадкових, сімейних відносин, відшкодування шкоди та законодавства, яке регламентує процедури примусового виконання рішень суду з даних категорій справ, актуальна судова та виконавча практика, внесені пропозиції із удосконалення відповідного законодавства та порівняльні аспекти розгляду судом та визнання і виконання рішень про усиновлення на прикладі Швейцарії.

Книга стане у нагоді практичним працівникам, зокрема, суддям, адвокатам, нотаріусам, виконавцям, а також може бути використана у навчальному процесі викладачами, студентами для вивчення дисциплін «Особливості розгляду певних категорій цивільних справ», «Особливості примусового виконання рішень судів у цивільних справах», «Виконавчий процес», а також аспірантам, докторантам для підготовки дисертаційних досліджень.

УДК 347.91/.95.03.09(477)(02)

Редакційна колегія

Шишка Р.Б. – доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін Київського університету права НАН України (за усною згодою)

Беззубов Д.О. – доктор юридичних наук, професор кафедри міжнародного права та галузевих правових дисциплін Київського університету права НАН України (за усною згодою)

Кайло І.Ю. – доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і процесу Київського університету права НАН України (за усною згодою)

Тимченко Г.П. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу науковий Інституту держави та права імені В.М. Корецького НАН України (за усною згодою)

Махінчук В.М. – доктор юридичних наук, професор, заступник проректора з наукової роботи Науково-дослідного інституту приватного права та підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України (за усною згодою)

Бабанли Р.Ш. – доктор юридичних наук, Перший заступник керівника апарату – керівник департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду (за усною згодою)

Лисенко С.О. – доктор юридичних наук, професор, академік Української академії наук, приватний виконавець виконавчого округу м. Києва (за усною згодою)

Андріан Стойка – доктор юридичних наук, професор, декан факультету права та адміністративних наук Університету «Ovidius» (Румунія) (за усною згодою)

Віктор Міку – кандидат юридичних наук, Вища Судова палата Республіки Молдова (суддя у відставці), Голова Вищої Ради Магістратури Республіки Молдова (2014–2019 рр.) (за усною згодою).

Авторський колектив

Фурса С.Я., Фурса Є.І. глава 1.1 Розділу 1; Навроцька Ю.В., Воробель У.Б. глава 1.2 Розділу 1; Малярчук Л.С., Бондар І.В., Снідевич О.С. глава 2.1. Розділу 2; Верба О.Б., Гайченко А.М. глава 2.2. Розділу 2; Авторгов А.М. глава 3.1. Розділу 3; Кройтор В.А. глава 3.2. Розділу 3; Мельник Я.Я. глава 3.3. Розділу 3; Бичкова С.С. глава 3.4. Розділу 3; Діденко Л.В. глава 3.5. Розділу 3; Савчин Н.М. глава 3.6. Розділу 3; Татулич І.Ю., Сплавська І.К. глава 3.7. Розділу 3; Кондрат'єва Л. А. глава 3.8. Розділу 3; Волкова Н.В. глава 3.9. Розділу 3; Бордюг Т.О. глава 3.10. Розділу 3; Дякович М.М. глава 3.11. Розділу 3; Маковецький З.В., Білоусов Ю.В. глава 3.12. Розділу 3; Бобрик В.І. глава 3.13. Розділу 3; Щербак С.В. глава 3.14. Розділу 3; Заїка Ю.О., Скрипник В.Л. глава 3.15. Розділу 3; Дудаш М.Г. глава 3.16. Розділу 3; Андронов І.В. глава 3.17. Розділу 3; Кухарев О.Є. глава 3.18. Розділу 3; Угриновська О.І., Сенік С.В., Нечипорук Я.В. глава 3.19. Розділу 3; Фролов М.М. глава 3.20. Розділу 3; Ніколенко Л.М. глава 3.21. Розділу 3.

ЗМІСТ

Редакційна колегія.....	3
Авторський колектив.....	4
ПЕРЕДМОВА (Ю.Л. Бошицький).....	15
ПЕРЕДМОВА (О.О. Русецька).....	17
ПЕРЕДМОВА (С.Я. Фурса).....	19

РОЗДІЛ І.

СПІЛЬНИЙ ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ЦИВІЛЬНОГО І ВИКОНАВЧОГО ПРОЦЕСУ ТА ЙОГО АНАЛІЗ

Глава 1.1.

Поняття порядок, способи і строки виконання ухвал та рішень в цивільному та виконавчому процесі (Фурса С.Я., Фурса Є.І.)	23
1. Понятійний апарат цивільного та виконавчого процесу: міжгалузеві зв'язки	23
2. Проблемні аспекти відстрочення та розстрочення виконання судового рішення: міжгалузеві зв'язки цивільного судочинства з виконавчим провадженням	44
3. Концептуальне сприйняття забезпечення позову та його співвідношення із забезпеченням виконання рішення	54
4. Актуальні питання негайного виконання судового рішення: практика, теорія та необхідність належної законодавчої регламентації.....	59

Глава 1.2.

Відтермінування виконання, зміна чи встановлення способу і порядку виконання рішення в цивільному судочинстві (Навроцька Ю.В., Воробель У.Б.)	70
1. Юрисдикція суду щодо обставин, які ускладнюють виконання рішення в цивільних справах: загальнотеоретичні положення	70
2. Відстрочення і розстрочення виконання рішення суду в окремих категоріях цивільних справ	93
3. Судова практика встановлення чи зміни способу і порядку виконання в цивільному судочинстві	114

РОЗДІЛ II.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ПРИМУСОВЕ ВИКОНАННЯ УХВАЛ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ

Глава 2.1.

Особливості розгляду заяв про забезпечення позову та виконання судових рішень (ухвал) про забезпечення позову (Малярчук Л.С., Бондар І.В., Снідевич О.С.)	128
1. Особливості постановлення та виконання ухвал судів про забезпечення позову шляхом накладення арешту на майно	128
2. Особливості судового розгляду та виконання ухвал судів зобов'язального характеру про забезпечення позову	142
3. Особливості процесуального порядку скасування заходів забезпечення позову та заходів примусового виконання рішень, вжитих з метою забезпечення позову.	152

Глава 2.2.

Особливості судового розгляду заяв про забезпечення позову та виконання ухвал про заборону вчиняти певні дії (Верба О. Б., Гайченко А.В.)	164
1. Забезпечення позову як інститут цивільного процесу: його сутність	164
2. Заява про забезпечення позову та процесуальний порядок її розгляду.	166
3. Зловживання забезпеченням позову: актуальна виконавча та судова практика	170
4. Заборона вчиняти певні дії як один із способів забезпечення позову та засоби процесуальної протидії забезпечення позову	189
5. Особливості виконання ухвали про забезпечення позову	193

РОЗДІЛ III.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СУДАМИ ПЕВНИХ КАТЕГОРІЙ СПРАВ ТА ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ТАКИХ СПРАВАХ

Глава 3.1.

Особливості розгляду, ухвалення та виконання судових рішень зобов'язального характеру (Авторгов А.М.) 199

1. Правова природа рішень зобов'язального характеру та їх види 199
2. Судовий розгляд справ зобов'язального характеру 202
3. Проблема невиконання судових рішень зобов'язального характеру 203
4. Практика Верховного Суду щодо оскарження дій суб'єктів виконавчого провадження з невиконання судових рішень..... 208
5. Астрент у виконавчому провадженні: сутність та пропозиції з удосконалення українського законодавства (порівняльно-правовий аспект) 224

Глава 3.2.

Особливості розгляду і вирішення цивільних справ в масових (групових) та похідних позовах та примусове виконання судових рішень по них (Кройтор В.А.) 231

1. Процесуальні особливості розгляду цивільних справ в масових (групових) та похідних позовах 231
2. Особливості судових рішень в масових (групових) і похідних позовах 246
3. Примусове виконання судового рішення за масовим позовом: постановка проблеми 258

Глава 3.3.

Проблеми матеріального та процесуального права на етапі судового розгляду та виконання судових рішень у трудових та сімейних справах (Мельник Я.Я.) 263

1. Особливості доказування у цивільному процесі негативних заходів впливу та створення загроз порушення трудових прав працівника роботодавцем 263
2. Усиновлення повнолітньої дитини під час військового стану: проблеми судової практики та теорії 284

-
3. Методологічні та практичні проблеми інституту нововиявлених обставин в цивільному процесі..... 298
 4. Проблеми забезпечення та виконання судових рішень у трудових та сімейних спорах 303

Глава 3.4.

Специфіка розгляду цивільних справ з питань виховання дитини та особливості виконання судових рішень у таких справах (Бичкова С.С.).....309

1. Загальна характеристика цивільних справ щодо виховання дитини 309
2. Особливості деяких цивільних справ з питань виховання дитини..... 323
3. Окремі аспекти виконання судових рішень з питань виховання дитини 338

Глава 3.5.

Особливості розгляду та виконання рішень щодо визначення місця проживання дитини та встановлення порядку побачення з дитиною (Діденко Л.В.)344

1. Доктринальні підходи до визначення специфіки цивільних процесуальних правовідносин, що виникають в процесі розгляду справ та виконання рішень щодо визначення місця проживання дитини та встановлення порядку побачення з дитиною 344
2. Особливості розгляду судами справ та виконання судових рішень щодо визначення місця проживання дитини та встановлення порядку побачення з дитиною 350
3. Нові виклики, що виникають перед правозастуванням у сфері сімейних спорів у зв'язку із воєнним станом 364

Глава 3.6.

Судовий розгляд і вирішення спорів про права батьківства та примусове виконання рішень у даних категоріях справ (Савчин Н.М.).....378

1. Розгляд і вирішення справ, пов'язаних із встановленням батьківства..... 378
2. Розгляд і вирішення справ, пов'язаних із встановленням опіки над дітьми 391
3. Особливості примусового виконання судових рішень про встановлення батьківства та про встановлення опіки над дітьми..... 402

Глава 3.7.

Особливості судового розгляду цивільних справ про стягнення аліментів на утримання малолітніх та неповнолітніх дітей та примусове виконання судових рішень по даних справах (Татулич І.Ю. Сплавська І.К.)	415
1. Судовий порядок розгляду та вирішення справ про стягнення аліментів в порядку спрощеного позовного провадження як спосіб забезпечення виконання обов'язків батьків	415
2. Процедура стягнення аліментів за правилами наказного провадження.....	425
3. Аліментні зобов'язання у період воєнного стану	434
4. Примусове виконання рішення суду і судового наказу у справах про стягнення аліментів на утримання малолітніх та неповнолітніх дітей	439

Глава 3.8.

Особливості судового розгляду цивільних справ про відібрання дитини без позбавлення батьківських прав та позбавлення батьківських прав і примусове виконання рішень по даних справах (Кондрат'єва Л.А.)	460
1. Забезпечення якнайкращих інтересів дитини – основна мета розгляду та вирішення справ про відібрання дитини.	460
2. Судовий порядок відібрання дитини у батьків без позбавлення їх батьківських прав як спосіб захисту прав та інтересів дитини.....	467
3. Примусове виконання рішення про відібрання дитини без позбавлення батьківських прав.....	472
4. Позбавлення батьківських прав як виняткова міра впливу на батьків за неналежне виховання дитини та судовий порядок розгляду даної категорії справ.....	475
5. Підстави та процедура позбавлення батьківських прав під час воєнного стану та особливості розгляду даних справ судом.....	482
6. Примусове виконання рішення суду з позбавленням батьківських прав	488

Глава 3.9.

Процесуальні особливості розгляду справ про позбавлення батьківських прав та порядок виконання рішень у цих справах (Волкова Н.В.)	496
---	------------

1. Підстави виникнення права на позбавлення батьківських прав....	496
2. Судовий розгляд справ про позбавлення батьківських прав.....	507
3. Рішення суду про позбавлення батьківських прав та порядок його виконання	524

Глава 3.10.

Усиновлення у найкращих інтересах дитини:

судовий розгляд справ та виконання рішень

(на прикладі України та Швейцарії) (Бордюг Т.О.).....531

1. Загальна характеристика принципу найкращих інтересів дитини та його застосування у справах про усиновлення.....	531
1.1. Тлумачення інтересів дитини у доктрині українського права	531
1.2. Тлумачення поняття найкращих інтересів дитини у швейцарській доктрині права.....	534
2. Законодавча база та процедура усиновлення: загальна порівняльна характеристика досвіду України та Швейцарії.....	538
3. Судова практика у справах про усиновлення	541
3.1. Усиновлення дитини із кола родичів та скасування усиновлення	541
3.1.1. Усиновлення дитини із кола родичів та скасування усиновлення у практиці Федерального Верховного Суду Швейцарії.....	541
3.1.2. Усиновлення дитини із кола родичів та скасування усиновлення у юридичній практиці в Україні.....	542
3.2. Визнання іноземного рішення про усиновлення	544
3.2.1. Практика Федерального Суду Швейцарії у справах про визнання іноземного рішення про усиновлення	544
3.2.2. Практика Верховного Суду у справах про визнання іноземного рішення про усиновлення в Україні.....	546
3.3. Згода батьків на усиновлення.....	547
3.3.1. Практика Федерального Верховного Суду Швейцарії щодо надання біологічними батьками згоди на усиновлення та вимоги до усиновлення дитини бабою, дідом	547
3.3.2. Практика Верховного Суду щодо надання біологічними батьками згоди на усиновлення та вимоги до усиновлення дитини бабою, дідом в Україні.....	548
3.4. Усиновлення вітчимом.....	549
3.4.1. Практика Федерального Верховного Суду Швейцарії щодо усиновлення вітчимом	549
3.5. Відсутність згоди одного з батьків	550

3.5.1. Практика Федерального Верховного Суду Швейцарії щодо відсутності згоди одного з батьків.....	550
3.5.2. Практика Федерального Верховного Суду Швейцарії щодо скасування необхідності отримання згоди одного з батьків.....	551
3.5.3. Практика Верховного Суду щодо відсутності згоди одного із батьків у справах про усиновлення.....	553
4. Забезпечення виконання судових рішень у справах про усиновлення.....	554
4.1. Загальні положення виконання судових рішень у Швейцарії	554
4.2. Окремі особливості виконання судових рішень у справах про усиновлення в Україні.....	555

Глава 3.11.

Шлюбний договір як регулятор сімейних правовідносин подружжя: матеріальний та процесуальний аспект

<i>(Дякович М.М.)</i>	558
1. Актуальність шлюбного договору, історичні аспекти його розвитку та права природа.....	558
2. Суб'єктний склад шлюбного договору.....	566
3. Порядок укладення шлюбного договору та його зміст. Виконання шлюбного договору.....	571
4. Відмова від шлюбного договору, його розірвання, визнання шлюбного договору недійсним.....	583

Глава 3.12.

Звернення стягнення на спільне майно подружжя: актуальна судова практика *(Маковецький З.В., Білоусов Ю.В.)*

<i>(Маковецький З.В., Білоусов Ю.В.)</i>	600
1. Загальні положення про право спільності власності подружжя в контексті виконавчого провадження.....	600
2. Юрисдикційні питання звернення стягнення на частку в спільному майні подружжя.....	608
3. Момент набуття права власності на нерухоме майно в контексті звернення стягнення на частку.....	612
4. Звернення стягнення на частку в спільному рухомому неподільному майні.....	614
5. Визнання майна об'єктом права спільної сумісної власності у випадку істотного збільшення вартості.....	622
6. Спільна сумісна власність у разі спільного проживання без реєстрації шлюбу.....	623

Глава 3.13.

Особливості судового розгляду цивільних справ про виселення та вселення й виконання відповідних судових рішень (Бобрик В.І.)	626
1. Житло, право на житло, форми його правового захисту	626
2. Категорія цивільних справ про виселення (вселення).....	628
3. Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ про виселення (вселення).....	629
4. Особливості суб'єктного складу учасників справ про виселення (вселення).....	632
5. Юрисдикція, підсудність, вид провадження.....	632
6. Зміст позовної заяви, відкриття провадження у справі, підготовче провадження у справах про виселення (вселення)....	635
7. Розгляд справи по суті. Докази і доказування в справах про виселення (вселення)	636
8. Рішення суду та його оскарження.....	638
9. Особливості виконання рішень про виселення (вселення).....	645

Глава 3.14.

Особливості судового розгляду цивільних справ про вселення та примусове виконання судових рішень за ними (Щербак С.В.)	651
1. Процесуальний порядок розгляду судами цивільних справ про вселення.	651
2. Методика здійснення виконавчого провадження за виконавчими листами про вселення.....	663
3. Судовий контроль за виконанням рішень суду про вселення. ..	677

Глава 3.15.

Особливості розгляду та виконання рішень судів про знесення самовільно збудованої нерухомості (Заїка Ю.О., Скрипник В.Л.)	685
1. Поняття самочинного (самовільного) будівництва.....	685
2. Розгляд судом справ про самочинне будівництво.	694
3. Виконання судових рішень із самочинного будівництва.....	699

Глава 3.16.

Особливості розгляду спорів, що виникають із земельних відносин та примусове виконання рішень у даних категоріях справ (Дудаш М.Г.)	719
Вступ	719

1. Особливості та проблемні аспекти юрисдикції спорів, що виникають із земельних відносин..... 719
2. Особливості та проблемні аспекти розгляду судами справ про відчуження земельної ділянки для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності..... 726
3. Особливості та проблемні аспекти примусового виконання рішень, ухвалених у спорах, що виникають із земельних відносин..... 728

Глава 3.17.

Процесуальні особливості розгляду судами цивільних справ, що виникають з кредитних правовідносин та примусового виконання судових рішень у таких справах (Андронов І.В.) 734

1. Юрисдикція судів щодо розгляду справ, що виникають з кредитних правовідносин 734
2. Особливості судового доказування у справах, що виникають з кредитних правовідносин..... 745
3. Особливості судового розгляду цивільних справ, що виникають з кредитних правовідносин..... 753
4. Особливості примусового виконання судових рішень у справах, що виникають з кредитних правовідносин 761

Глава 3.18.

Особливості розгляду судами цивільних справ за позовами кредиторів спадкодавця та примусове виконання судових рішень у таких справах (Кухарев О.Є.) 768

1. Загальна характеристика боргів у складі спадщини..... 768
2. Порядок пред'явлення кредитором спадкодавця вимог до спадкоємців..... 773
3. Вирішення судами спорів за позовами кредиторів спадкодавця..... 777
4. Особливості примусового виконання судових рішень у справах за позовами кредиторів спадкодавця 791

Глава 3.19.

Національна модель відшкодування шкоди, завданої у зв'язку зі збройною агресією російської федерації в Україні: проблеми правозастосовчої практики (Угриновська О.І., Сенік С.В., Нечипорук Я.В.) 798

- Вступ 798
1. Джерела правового регулювання відшкодування шкоди, завданої військовою агресією..... 799

2. Міжнародні стандарти та зарубіжний досвід відшкодування шкоди, завданої в умовах воєнних дій..... 802
3. Види шкоди, яка потенційно може бути предметом відшкодування у зв'язку з агресією рф проти України 808
4. Правосуб'єктність позивача у справах про відшкодування шкоди, завданої у зв'язку з збройною агресією рф в Україні 825
5. Проблеми правозастосовчої практики щодо визначення належності відповідача у справах про відшкодування шкоди, завданої рф в Україні..... 831
6. Підстави для звернення до суду у справах про компенсацію збитків у зв'язку з військовою агресією в Україні та особливості тягаря доказування у цій категорії справ..... 838
7. Особливості виконання рішень, постановлених за результатами розгляду справ про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією рф проти України 847

Глава 3.20.

Особливості судового розгляду та виконання рішень по справах про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України (Фролов М.М.)..... 859

1. Особливості юрисдикції справ про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України 859
2. Особливості обрання процесуального засобу захисту у справах про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України..... 863
3. Особливості справ про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України у кримінально-процесуальній сфері. 870
4. Особливості визначення суб'єктного складу по справах про стягнення коштів державного бюджету за шкоду, завдану органами внутрішніх справ України. 881
5. Особливості виконання судових рішень про відшкодування шкоди, завданої органами внутрішніх справ України. 885

Глава 3.21.

Особливості розгляду справ про банкрутство та виводу провадження (Ніколенко Л.М.)..... 892

1. Відкриття провадження у справах про банкрутство..... 892
2. Особливості банкрутства юридичних осіб..... 902
3. Особливості банкрутства фізичних осіб..... 912
4. Примусове виконання судових рішень у межах справи про банкрутство..... 917

Наукове видання

ЦИВІЛЬНИЙ ТА ВИКОНАВЧИЙ ПРОЦЕС: МІЖГАЛУЗЕВІ ЗВ'ЯЗКИ

Особливості розгляду судами певних категорій справ та виконання судових рішень

Монографія

*За загальною редакцією
Фурси С.Я., Русецької О.О., Хорватової О.О.*

Відповідальний за випуск
Верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
В. С. Жиборовський

Підписано до друку 02.04.2024 р. Формат 60 x 84 ¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. 53,82.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25; (099) 607-97-62.

E-mail: alerta.pравоaednist@gmail.com, веб-сайт: alerta.kiev.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002